

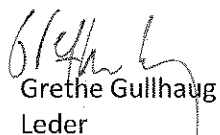
Nemnd for prøving av AS Vinmonopolets beslutninger som innkjøp mv.

Likelydende brev til:

- ✓
- AS Vinmonopolet, Postboks 6953, 0130 Oslo
  - Interbrands Norway AS, Postboks 162 Skøyen, 0212 Oslo

Vedlagt følger avgjørelse i sak 15/2011.

Bergen 15. juni 2012

Grethe Gullhaug
Leder

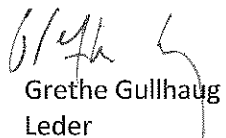
Nemnd for prøving av AS Vinmonopolets beslutninger som innkjøp mv.

Likelydende brev til:

- ✓ • AS Vinmonopolet, Postboks 6953, 0130 Oslo
- Interbrands Norway AS, Postboks 162 Skøyen, 0212 Oslo

Vedlagt følger avgjørelse i sak 15/2011.

Bergen 15. juni 2012

Grethe Gullhaug
Leder

Sak 15/2011

Saken gjelder klage fra Interbrands Norway AS på beslutning om å stryke avvikende flaskestørrelse (Inverness Cream 35 cl) til hovedproduktet 12201 Inverness Cream fra basisutvalget. I avgjørelsen slås det fast at det hører inn under Vinmonopolets forretningsmessige skjønn av ta stilling til hvilken grad og i hvilket omfang Vinmonopolet skal akseptere salg av avvikende flaskestørrelser forutsatt at hensynet til likebehandling og forsvarlig saksbehandling blir ivaretatt.

Den 12. juni 2012 ble det holdt møte i nemnd for prøving av AS Vinmonopolets beslutninger om innkjøp mv.

Til stede: Advokat Grethe Gullhaug (leder), kommunaldirektør Nils Holm, siviløkonom Else Frislid og advokat Odd Anders Nilsen.

Sak 15/2011 Klage fra Interbrands Norway AS på beslutning om å stryke avvikende flaskestørrelse.

Innledning:

Inverness Cream 35 cl ble kjøpt inn på bakgrunn av tilbudsforespørsel for avvikende flaskestørrelser, publisert på ekstrasnett 8. desember 2008. Produktet ble lansert 1. mai 2009 som avvikende flaskestørrelse til hovedvariant, produkt 12201 Inverness Cream 70 cl.

De retningslinjer for avvikende flaskestørrelser som gjaldt på det tidspunkt da den avvikende varianten av Inverness Cream 35 cl ble kjøpt inn fastsatte at *"Vinmonopolet vil omtrent hvert 2. år gjennomføre en full gjennomgang av sortimentet for avvikende flaskestørrelser. Er det behov for ytterligere justeringer utenom vil det bli gjort."*

Den 26. oktober 2010 publiserte Vinmonopolet informasjon på Leverandørportalen om at dagjeldende avvikende sortiment ville bli forlenget inntil nytt konsept var på plass. Det ble opplyst at gjeldende avvikende sortiment var valgt ut på bakgrunn av den hovedvarianten som hadde størst salgsvolum, og salgsanalyser viste at antallet avvikende varianter var for høyt. Videre ble det opplyst at:

"Vinmonopolet har sett på ny løsning for dette sortimentet, og intensjonen med en ny ordning for avvikende flaskestørrelser er å gi et mer dynamisk sortiment samt gjøre rutiner og håndtering enklere. Hovedprinsippene i ny løsning er at sortimentet for avvikende flaskestørrelser kategoriseres, og antall avvikende for hver kategori og flaskestørrelse bestemmes basert på en analyse av salg, bredde og økonomi. Alle produkter som blir valgt må igjennom en innkjøpsprosess og kjøpes inn til basisutvalget i en nærmere angitt periode."

Vinmonopolet jobber nå med den praktiske utforming av konseptet. Lanseringstidspunkt for avvikende sortiment endres til januar, og Vinmonopolet lanserer derfor ny modell for avvikende flaskestørrelser i tilknytning til nyhetslanseringen i januar 2012. Dagens avvikende sortiment fortsetter inntil da. Ny informasjon både i forhold til oppsigelse av dagens avvikende sortiment samt tilbudsforespørsel til nytt avvikende sortiment med lansering i januar 2012 vil komme i god tid."

Den 1. juni 2011 publiserte Vinmonopolet informasjon om *"Ny modell for innkjøp av avvikende flaskestørrelser"* hvor prinsippene i ny modell fremgikk, og det fremgikk at eksisterende avtaler tilknyttet dagens avvikende flaskestørrelser som ikke skulle videreføres ville bli sagt opp i løpet av oktober 2011. Det ble opplyst at det ved konkurrerende tilbud i en produktgruppe, vil Vinmonopolet velge det tilbudet hvis hovedvariant hadde størst salgsvolum i kategori 6 og 7 butikker siste 12 måneder.

Anbudsinnsbydelser for avvikende flaskestørrelser for whisky - en produktgruppe som ikke skiller mellom skotsk whisky og annen whisky - ble publisert på Leverandørportalen 7. juni 2011 med anbudsfrikt 4. august 2011

Innenfor produktgruppe "Whisky" ble det opplyst at det skulle kjøpes inn whisky i følgende flaskestørrelser:

0,10 l eller mindre 1 stk

0,35 l 4 stk

0,50 l 4 stk

1,00 l 2 stk

Klager innga tilbud innenfor tilbudsfristen og tilbød produktet Inverness Cream 35 cl. Hovedvarianten til dette produktet er 12201 Inverness Cream.

Etter at anbudsinnsbydelsene var lagt ut mottok Vinmonopolet henvendelser fra flere av grossistene, og på denne bakgrunn ble det publisert et dokument med svar på de spørsmål som oftest gikk igjen. Bl.a. ble det presisert at de av dagens avvikende flaskestørrelser som ikke ville bli kjøpt inn til nytt avvikende sortiment med lansering i januar 2012, ville bli strøket fra basisutvalget med virkning fra 1. januar 2012, alternativt overført til bestillings- eller tilleggsutvalget. Vinmonopolet opplyste samtidig om at tilbudene ville bli vurdert i august 2011, og at Vinmonopolet ville legge til grunn salget i kategori 6 og 7 siste 12 måneder, altså f.o.m. august 2010 t.o.m. juli 2011. All den tid disse tallene ikke forelå i begynnelsen av juni 2011, og for å gi grossistene en pekepinn på hvordan deres produkter var plassert i forhold til konkurrentene, ble det publisert en salgsrapport som viste produktgruppeinndeling og salget av de mestselgende hovedvariantene i kategori 6 og 7, f.o.m. juni 2010 t.o.m. mai 2011.

Den 29. august 2011 publiserte Leverandørportalen en oversikt over de produkter Vinmonopolet ville kjøpe inn som avvikende flaskestørrelser for lansering i Vinmonopolets basisutvalg fra januar 2012, samt informasjon om dette. Her ble det også informert om at eksisterende avtaler tilknyttet dagens avvikende flaskestørrelser som ikke skulle videreføres, ville bli sagt opp i løpet av oktober 2011.

Vinmonopolets salgsrapport viste at salgsvolumet av hovedvarianten 12201 Inverness Cream i kategori 6 og 7 siste 12 måneder var 16.162 liter, og at produktet dermed ble rangert som nr. 6. Av anbudsinnsbydelsen fremgikk det at det kun skulle kjøpes inn 4 produkter, og klager mottok derfor strykingsbrev 14. oktober 2011.

Den 3. november 2011 mottok Vinmonopolet klage fra Interbrands Norway AS på vedtak om strykning av avvikende flaskestørrelse. Klagen er fremsatt rettidig.

Kort om saksbehandlingen som har vært fra nemnda side:

Nemnda behandlet nærværende klagesak og parallell sak (sak 16/2011) i nemndsmøte 9. mars 2012. Nemnda konkluderte med at det var behov for å innhente nærmere opplysninger, og ba om svar på tre tilleggsspørsmål:

Spørsmål 1: *Hvilke regler / hvilken prosess gjaldt da de to klagerne i sin tid fikk sine produkter/ flaskestørrelser inn i Vinmonopolets sortiment? A) hvilke regler gjaldt for innkjøp og B) hvilke regler gjaldt for avvikling? Hvis Vinmonopolet, i tillegg til redegjøre generelt, også kan si noe om de to klagerne spesielt setter vi pris på det.*

Spørsmål 2: *Vi har nemndspraksis som omhandler strykning av produkter fordi det aktuelle produktet ikke har oppnådd segmentmålet. Her har vi også klare forskriftsbestemmelser og instruksbestemmelser. Vi har vel også praksis på at et produkt strykes under henvisning til privatrettslig mislighold (for eksempel manglende leveranse etc.). Kan Vinmonopolet si noe om hvordan den strykningsprosessen som er gjennomført i sak 15 og 16 for 2011 forholder seg til innkjøpsforskriftens strykningsregler (når strykning gjennomføres fordi segmentmål ikke er nådd)?*

Spørsmål 3: *Kan Vinmonopolet kort forklare hva vedlegg 3 til sak 15/2011 egentlig er for et dokument? Er det en tilbudsforespørsel, eller er det noe annet?"*

Svar fra Vinmonopolet forelå 19. mars 2012, og i ettertid har både klager og Vinmonopolet kommet med tilleggssuttalelser i til saken.

Klager anfører at strykningsbeslutningen er uriktig.

Mens tidligere praksis var basert på mestselgende variant, er vurderingen nå basert på en matematisk og detaljert modell. Klager hevder videre at Vinmonopolet har lagt føringer for endringer i salget ved å tilby "Annen Whisky" flere avvikende flaskestørrelser enn "Skotsk Whisky", og at den nye matematiske modellen favoriserer "Annen Whisky"

Klager anfører videre at Inverness Cream 35 cl er den mest solgte skotske whisky i 35 cl, og at produktet selger mer enn de andre 35 cl produktene som er valgt ut i den nye anbudsmodellen.

Klager finner situasjonen urimelig og ber om at modellen gis mulighet for bruk av skjønn, slik at listingen på Inverness Cream 35 cl kan videreføres.

Vinmonopolet fastholder at strykning av produktet Inverness Cream 35 cl er riktig.

Klagen omhandler Vinmonopolets innkjøp og avslutning av avvikende flaskestørrelser, noe som er en utvidelse av eksisterende innkjøp med plass i basisutvalget. Størrelse og retningslinjer for dette hører inn under Vinmonopolets forretningsmessige skjønn.

Det fremgår følgende av innkjøpsreglementet punkt 7.1:

Vinmonopolet kan ut fra markedsmessige kriterier tillate flere emballasje-størrelser per produkt.

Formålet med avvikende emballasjestørrelser er å dekke publikums behov for mindre/andre enheter enn helflaske, og anses som viktig for å sikre alkoholpolitisk bredde i sortimentet, i forhold til volum.

Avvikende emballasjestørrelser defineres som flaskestørrelser som er mindre eller større enn hovedvarianten av samme produkt. Hovedvarianten defineres som den flaskestørrelsen av et produkt som har størst salg i kategori 6 og 7 butikkene de siste 12 måneder.

Vinmonopolets basis- og partiutvalg skal være sammensatt ut fra en vurdering av faktisk og forventet etterspørsel, og vareutvalget i de enkelte utsalg skal tilpasses etterspørselen. Med årene har det avvikende sortimentet vokst seg stort, og utsalgene opplevde problem med mange lavfrekvente produkter. Basert på en salgsanalyse ble det derfor besluttet å redusere antall avvikende enheter i basissortimentet fra 189 til 120 i kategori 6 og 7 butikkene, samt øke valgfriheten for butikkene basert på lokal etterspørsel. Innenfor produktgruppen Whisky er avvikende varianter redusert fra 19 til 12 enheter. Hovedprinsippene ble presentert for grossistene via Leverandørportalen i skriv av 26.10.10 og ny modell for innkjøp ble publisert 01.06.2011.

Sortimentet for avvikende flaskestørrelser kommer i tillegg til et produkt som er overført eller innkjøpt til basis sortimentet, og kjøpes inn etter retningslinjer fastsatt av Vinmonopolet og er gjeldende for 2 år om gangen. Dette sikrer en viss dynamikk i sortimentet samt forutsigbarhet over tid for produkter som er kjøpt inn. De avvikende variantene kjøpes inn til basisutvalget på bakgrunn av mestselgende hovedvariant i kategori 6 og 7 siste 12 måneder, og listeføres sammen med hovedvariant i en angitt tidsperiode (2 år). Avvikende flaskestørrelser henger sammen med hovedvariant, dvs. at dersom hovedvarianten strykes fra basisutvalget avvikles også de avvikende variantene.

Klagers anførsel om at den nye modellen for innkjøp av avvikende flaskestørrelser bygger på en matematisk og detaljert modell, medfører ikke riktighet. På samme måte som tidligere er det fastsatt hvilke produktgrupper som skal ha avvikende flaskestørrelser, samt hvor mange det skal være per produktgruppe. Kjøp foretas, som tidligere, ut fra hovedvariant som har størst salgsvolum (målt i kategori 6 og 7 butikker siste 12 måneder). Forskjellen ligger i at en nå har redusert antallet avvikende flaskestørrelser til 120 enheter, og videre at en har valgt å slå sammen en del produktgrupper for å få en best mulig tilpasning til etterspørsel og sortiment.

Dagens avvikende sortiment er fastsatt til 120 enheter og oppdelt i 19 produktgrupper. Når det gjelder produktgruppe Whisky ikke denne delt opp i opprinnelsesland. Når man ser på salgstill for "Skotsk Whisky" og "Annen Whisky" hver for seg er volumene ganske like. Det betyr at befolkningen kjøper omtrent like mye skotsk whisky som annen whisky. At Vinmonopolet ikke har valgt å dele produktgruppe whisky i flere undergrupper skyldes her ønske om å tilby avvikende flaskestørrelser av de mestselgende whiskyene i markedet, uavhengig av om disse kommer fra Irland eller Skottland. Vinmonopolet mener at på denne måten verken favoriserer skotsk whisky eller øvrig whisky, men tvert imot åpner for at all whisky konkurrerer mot hverandre på likt grunnlag.

Når produktgruppene for det avvikende sortimentet ble definert var dette en vurdering som ble gjort med bakgrunn i salgsvolum. En slik inndeling i produktgrupper ligger under Vinmonopolets forretningsmessige skjønn, jf innkjøpsforskriften § 2-2 og innkjøpsreglementets punkt 7.1. Videre vil produktgruppeinndelingen Vinmonopolet har foretatt i forhold til avvikende sortiment føre til større konkurranse, som ivaretar etterspørsel og likebehandling.

Hvorvidt 35 cl Inverness Cream per i dag selger mer eller mindre enn de 35 cl variantene som er besluttet kjøpt inn til det avvikende sortimentet med lansering i januar 2012, er ikke relevant. Kjøp besluttes i følge retningslinjene på bakgrunn av hovedvariant som har størst salgsvolum, ikke på bakgrunn av avvikende variant som selger mest. Dette anses å være mest korrekt med hensyn til likebehandlingsprinsippet, ut i fra de retningslinjene Vinmonopolet har valgt i forhold til avvikende flaskestørrelser som kommer i tillegg til hovedvariant.

Nemnda har kommet til at klagen ikke kan tas følge.

Vinmonopolets innkjøpsreglement punkt 7.1, første setning slår fast at "Vinmonopolet kan ut fra markedsmessige kriterier tillate flere emballasjestørrelser pr. produkt."

På bakgrunn av bestemmelsens utforming og Vinmonopolets praksis knyttet til bestemmelsen er nemnda enig med Vinmonopolet i at innkjøpsforskriften og innkjøpsreglementet er beregnet på Vinmonopolets ordinær produkter (ordinære flaskestørrelser /hovedvarianter), og at det hører inn under Vinmonopolets forretningsmessige skjønn av ta stilling til hvilken grad og i hvilket omfang Vinmonopolet skal akseptere salg av avvikende flaskestørrelser.

Uansett kreves det likevel at retningslinjene som knytter seg til slike innkjøp ivaretar de grunnleggende hensynene til forutberegnelighet og likebehandling, og at saksbehandlingen er forsvarlig og etterprøvbart.

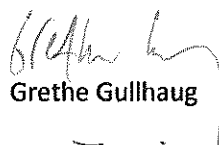
Vinmonopolets gjennomgang i klagetilsvaret og i tilleggsskrivene viser at Vinmonopolet hadde et saklig behov for å redusere antallet produkter med avvikende flaskestørrelse, og videre at grossistene forbindelse med omleggingen til nytt system ble varslet om hva som ville bli konsekvensene av denne. Nemnda er videre enig med Vinmonopolet i at den nye innkjøpsordningen, som baserer seg på færre produkter i avvikende størrelse, og innkjøp basert på hovedvariantens salgsvolum, ivaretar hensynet til likebehandling. En motsatt innkjøpsordning, der innkjøpene skulle baseres på salgsvolumet til eksisterende avvikende varianter ville kunne slå uheldig ut for de grossister som ikke allerede hadde avvikende flaskestørrelse i sortimentet.

Slutning:

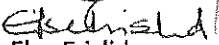
Klagen tas ikke til følge.

Mils Holm

Grethe Gullhaug

Else Frislid

Odd Anders Nilsen